

Posudek oponenta rigorózní práce

Vysoká škola: Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta: právnická

Katedra: práva trestního

Obor: trestní právo

Uchazeč: Mgr. Petra Kulhánková

Téma rigorózní práce: Zásada kontradiktornosti v českém trestním procesu

Oponent rigorózní práce: JUDr. Filip Ščerba, Ph.D.

Rigorózní práce Mgr. Petry Kulhánkové se zaměřuje na projevy principu kontradiktornosti v české právní úpravě trestního řízení. Snahu o posilování kontradiktornosti trestního řízení je možno považovat za jeden z výrazných prvků moderního českého trestního práva, takže dané téma lze považovat za zajímavé a aktuální, a to mj. vzhledem k připravované rekodifikaci trestního řádu, která by rovněž měla přinést další prohloubení kontradiktornosti.

Rigorózní práce je členěna do pěti kapitol, úvodu a závěru. V první části se uchazečka pokouší o určité uvedení do problematiky související s principem kontradiktornosti, načež předestírá stručný náhled na historický vývoj české právní úpravy trestního řízení z perspektivy uplatňování tohoto principu. Ve třetí, hlavní části uchazečka analyzuje uplatňování kontradiktornosti v aktuální české právní úpravě. Následuje stručný exkurz do úpravy rakouské a závěrečnou část představuje shrnutí úvah de lege ferenda.

Z hlediska této struktury nemám žádné připomínky.

Z obsahového hlediska je pro práci charakteristické zejména to, že autorka nabízí sled svých kritických úvah vztahujících se k české právní úpravě a postupům orgánů činných v trestním řízení v praxi. Tento přístup má svou pozitivní i negativní stránku.

Pozitivní prvek lze spatřovat v tom, že uchazečka takto prokazuje schopnost samostatné úvahy a neomezuje se jen na přebírání poznatků a názorů uváděných v odborné literatuře či judikatuře.

Práce však vykazuje celou řadu negativ. Na prvním místě je třeba vytknout to, že uchazečka k práci přistoupila naprosto jednostranně z pohledu obhajoby, tj. pod vlivem své aktuální advokátské profese. Ve výsledku pak prakticky veškeré úvahy a návrhy směřují k posilování práv obhajoby v rámci trestního řízení. Jistě lze sice souhlasit s tím, že výše zmiňovaná snaha o posilování kontradiktornosti trestního řízení musí být mimo jiné spojena s aktivnější participací obhajoby na prováděném dokazování a že současná úprava v tomto

vykazuje určité deficity, avšak rigorózní práce vyznává v podstatě tak, že princip kontradiktornosti a právo na obhajobu zcela splývají.

Uchazečka tak bohužel ve své práci neprokázala schopnost kvalitní právní analýzy, jejíž nezbytnou součástí je nejen uvedení argumentů podporujících finální názor autora, ale též predestření protiargumentů a vypořádání se s nimi. Základem řady úvah uchazečky jsou vlastní zkušenosti s realizací trestního řízení v praxi, nicméně výsledkem je jen těžko přijatelné zobecňování. Racionalita předložených návrhů je tak značně degradována, jak bude ještě dále rozvedeno.

S výše uvedeným úzce souvisí další problém. Zatímco s judikaturou pracuje uchazečka na relativně uspokojivé úrovni, práce s odbornou literaturou není dostatečná. Projevuje se to zejména v úvodní části, kde se snaží o vymezení podstaty principu kontradiktornosti, avšak bez dostatečné opory v odborné literatuře, takže nakonec je tato snaha neúspěšná. Nekvalitní vymezení zásady, která má být tématem práce, pochopitelně představuje zásadní vadu, na niž pak navazují vady další.

V souvislosti s odbornou literaturou je ještě třeba vytknout, že uchazečka vůbec nepoužívá literaturu zahraniční; dokonce část týkající se rakouské úpravy je zpracována výhradně s oporou tuzemské literatury.

Pokud jde o konkrétní obsahové vady a problematická místa práce, na tomto místě uvádím jejich výčet s tím, že jde pouze o výčet demonstrativní:

- na s. 17, pozn. pod čarou č. 10 uchazečka dokazuje naprosté nepochopení pojmu „fair process“.
- na s. 26 je nesprávně uvedena účinnost trestního řádu č. 141/1961 Sb. jako 1. 1. 1961
- na řadě míst práce (s. 31, 34, 35, 40, 41, 63 aj.) používá uchazečka pojem „vyšetřovatel“, přestože česká úprava již tento pojem nepoužívá od roku 2002.
- na s. 34-35 uchazečka prezentuje názor, že provedení zadržení by de lege ferenda mělo zakládat důvod nutné obhajoby. Jde o jeden z příkladů zcela nedostatečné argumentace. Za prvé, zcela zde absentují jakékoli rozvahy nad možnými problémy, které by z toho vyplývaly (zejména praktická realizovatelnost, kdy by zadrženému v rámci lhůty 48 hodin musela být dána jednak lhůta ke zvolení si obhájce, v případě jejího marného uplynutí by obhájce musel být ustanoven a samozřejmě by musely být provedeny veškeré další procesní úkony, tj. výslech, případné zahájení trestního stíhání, atd.); za druhé, na podporu svého tvrzení uvádí některá rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, která se však týkala toho, že zadrženému byl odepřen přístup k advokátovi, což však pochopitelně nijak neodůvodňuje potřebu *nutné* obhajoby. Některá rozhodnutí ESLP pak uchazečka vyloženě dezinterpretuje, protože např. v případě věci Quaranta vs. Švýcarsko šlo o přiznání bezplatné obhajoby, nikoli o obhajobu nutnou, totéž platí pro případ Benham vs. Spojené království.
- na s. 39-40 uchazečka prosazuje, aby policejní orgán měl výrazně omezeno právo odmítnout návrhy obhajoby na doplnění dokazování. Jde o další příklad naprosto jednostranného pohledu, autorka se nenamáhá tuto myšlenku posoudit v širším kontextu, např. v rámci toho, že jak současná úprava, tak i trestněprávní doktrína chápe přípravné řízení v slabším smyslu s tím, že jádrem dokazování má být hlavní

líčení – důvodem je přitom právě snaha o posílení kontradiktornosti trestního řízení! Uchazečka se rovněž nezamýšlí nad tím, že realizace jejího návrhu by značně otevřelo dveře možným obstrukcím ze strany obhajoby.

- na s. 49 uchazečka uvádí, že předseda senátu po podání obžaloby nemůže být seznámen s obhajobou obviněného, v návaznosti na to na další straně pochybuje o tom, že předseda senátu čte celý trestní spis; podobně z textu na s. 54 v podstatě vyplývá, že pokud to státní zástupce či policejní orgán výslovně nepřizná, nemůže předseda senátu rozpoznat podstatnou vadu přípravného řízení, takže je v tomto závislý na upozornění ze strany obhajoby. Vtírá se otázka, jak může uchazečka dokázat pravdivost či alespoň věrohodnost takového stanoviska, které vyjadřuje hluboký despekt k úrovni práce trestních soudů? Podobný problém spojuji s jejím tvrzením na s. 50 o tom, že stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání „v 99% případů“ bývají zamítnuty – dala si uchazečka práci a ověřila si toto tvrzení alespoň příkladmo na vybraném státním zastupitelství?
- opět na s. 49 uchazečka uvádí srovnání s civilním procesem, které je v dané souvislosti naprosto nepřipadné vzhledem k tomu, že v civilním procesu (na rozdíl od procesu trestního) neprobíhá přípravné řízení, tj. žalovaný je logicky „oslovován“ až po podání žaloby, protože předtím proto není žádný prostor (neprobíhá řízení).
- na s. 55 uchazečka zcela ignoruje již výše zmíněné současné nastavení právní úpravy, která *záměrně* omezuje možnosti soudu vrátit věc státnímu zástupci do přípravného řízení a preferuje, aby soud (pokud možno) nedostatky v dokazování odstranil sám v rámci hlavního líčení – opět je třeba připomenout, že toto nastavení právní úpravy je v duchu kontradiktornosti!
- na s. 64 uchazečka na základě jediného případu, se kterým se v praxi setkala, kdy orgány činné v trestním řízení postupovaly evidentně v rozporu s trestním řádem, prosazuje to, aby do trestního řádu bylo převzato stavovský předpis v podobě usnesení České advokátní komory – jde o další příklad ploché, nepropracované a jednostranné úvahy.
- na s. 64-65 uchazečka prosazuje myšlenku, aby osoby, které mají u sebe věc důležitou pro trestní řízení, měly ediční povinnost i vůči obhájci, a dokonce i vůči obviněnému samotnému. Jde o návrh velmi odvážný (eufemisticky vyjádřeno), kdy se uchazečka ani náznakem nezmiňuje o riziku zneužití tohoto práva.
- podobně „odvážně“ vyznívá i názor na s. 67, podle kterého by vyšetření duševního stavu svědka mělo být nařizováno i tehdy, když má o duševních schopnostech svědka pochybnosti obviněný nebo obhájce (tedy aniž by měl takové pochybnosti sám soud).

Po formální stránce je třeba vytknout, že v seznamu použité literatury uchazečka nerespektuje v plné míře citační normu stanovenou směrnicí děkanky č. 2/2010. Za formální nedostatek lze považovat i to, že na více místech práce (např. s. 24 či 26) uchazečka neuvádí odkazy na konkrétní ustanovení právních norem, která přepisuje.

Lze tedy uzavřít, že rigorózní práce Mgr. Petry Kulhánkové vykazuje řadu nedostatků, zejména v rovině argumentační. Znovu je třeba zopakovat, že nabízené úvahy vychází

výhradně z pohledu obhajoby a v důsledku toho jsou povrchní a nepropracované, závěry jsou pak často minimálně sporné.

Práce je tak z mého pohledu na samotné hranici obhajitelnosti. Nicméně, s ohledem na několik zajímavých částí a názorů, které se v práci objevují, mám za to, že uchazečka by (symbolicky v duchu principu kontradiktornosti) měla dostat příležitost svou práci ústně obhajovat, a proto práci **doporučuji k ústní obhajobě**. Navrhuji zároveň, aby tato obhajoba byla zaměřena na otázku: **možnosti a účelnost posilování principu kontradiktornosti v rámci přípravného řízení**.

JUDr. Filip Ščerba, Ph.D.
oponent rigorózní práce

V Olomouci 20. 12. 2014